

Сторітелінг як засіб формування комунікативної компетентності в процесі вивчення зарубіжної літератури

Ідеться про важливість майстерної розповіді у формуванні комунікативної компетентності школярів у Новій українській школі. Обґрунтовано актуальність сторітелінгу як комунікаційного тренду та доцільність його застосування як методу навчання на уроках зарубіжної літератури.

Детально проаналізовано основні етапи створення історій на уроках літератури, найефективніших для формування комунікативної компетентності учнів.

Ключові слова: сторітелінг, комунікативна компетентність, цифровий сторітелінг, навчання, зарубіжна література.

Svitlana Stepaniuk. Storytelling as a Means of Forming Communicative Competence in the Process of Studying Foreign Literature.

The article discusses the importance of storytelling in the formation of communicative competence of students in the New Ukrainian School. The relevance of Storytelling as a communication trend and the feasibility of its use as a teaching method in foreign literature lessons are substantiated.

The main stages of creating stories in literature lessons that are most effective for forming students' communicative competence are analyzed in detail.

Keywords: storytelling, communicative competence, digital storytelling, learning, foreign literature.

Постановка проблеми. Глобалізація, розвиток технологій і суспільства вимагає від освіти постійного переосмислення і пристосування. Інформація досить швидко примножується, оновлюється, ідеї переоцінюються. Сьогодні спостерігається тенденція до розбалансування мотиваційної спрямованості здобувачів освіти на досягнення чітких пізнавальних цілей, недостатня сформованість вирішувати навчальні проблеми. Існує потреба в нових підходах до методів навчання, які б відрізнялися поглядом на навчальні завдання, спрямованістю на активну діяльність і постійний аналіз інформації. Сучасні учні цінують легкий доступ до інформації, адаптовані до новітніх технологій. Вони надають перевагу візуальному навчанню і мають короткострокове зосередження уваги, «кліпове мислення», тому і потребують інших методів навчання. Важливо саме зараз упроваджувати альтернативні підходи до навчання. Відносно новий перспективний метод навчання й виховання сторітелінг стрімко набуває популярності як дієвий інструмент оптимізації освітнього процесу і самореалізації шкільної молоді, її адаптації в сучасному світі.

Актуальність проблеми полягає в тому, що, орієнтуючись на сторітелінг як механізм розвитку особистісної мобільності школяра, вчитель відмовляється від функції передавача готових знань,

спонукаючи учнів до самостійної роботи, створюючи необхідні умови для активності та ініціативності. А учень здобуває знання в процесі самостійного пошуку, що сприяє всебічному розвитку особистості, в майбутньому – конкурентоспроможності на ринку праці.

Отож, сторітелінг як комунікаційний тренд і як засіб формування комунікативної компетентності здобувачів освіти доцільно застосовувати як метод навчання усіх шкільних предметів і виховання. Він же є методологічною основою НУШ і передбачає застосування набутих учнями компетентностей усе життя.

Мета статті – розкрити особливості сторітелінгу як сучасного засобу формування комунікативної компетентності здобувачів освіти; розглянути переваги й можливості використання його на уроках зарубіжної літератури як усепредметного якісно нового методу навчання й виховання у Новій українській школі.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми використання сторітелінгу досліджували Х. Айяр, А. Акгун, Д. Брайнт, Д. Вілсон, Р. Гілл, Е. Ердоган, Х. Кескин, П. Монґ, П. Сміт, А. Сіммонс, Д. Соле, М. Шумейт, С. Гузенков, К. Гопіус, О. Колесниченко, О. Фадєєва, О. Чеснокова. Більшість науковців акцентують увагу, як стверджує Н. Бондаренко, на комунікаційний аспект і цінність сторітелінгу,

трактують його як мистецтво опису реальних чи уявних подій за допомогою тексту і мультимедійних елементів (А. Акгун, Х. Айяр, Е. Ердоган, Х. Кескин), розглядають як обмін знаннями й досвідом через розповіді й історії з метою донесення ідей, розкриття понять, описують відмінності використання у PR, рекламі, журналістиці тощо.

У фокус дослідницької уваги вітчизняних науковців сторітелінг як «інноваційний метод в українській педагогіці» (Маринченко, 2019), «комунікаційний тренд і всепредметний метод навчання» (Бондаренко, 2019) потрапив лише декілька років тому. Попри це, варто констатувати, що поле наукових інтересів українських дослідників у цій сфері є доволі масштабним. Так, наприклад, проблеми педагогічного сторітелінгу розглядаються сьогодні з огляду на сучасні вимоги «підготовки майбутніх фахівців охорони здоров'я» (Кайдалова, 2020), крізь призму «цифрової візуалізації» (Карнаухова, 2021) тощо.

Розробленню наукових засад сторітелінгу й технології його використання в Новій українській школі увага досі не приділялася, лише окремі статті торкаються освітньої проблематики. Цей метод навчання ще не достатньо вивчено. Бракує праць, наукових досліджень, присвячених застосуванню методу в процесі вивчення предметів мовно-літературної освітньої галузі в другому циклі базової середньої освіти та профільної школи.

Виклад основного матеріалу. В сучасному світі все більшого значення набувають комунікативні вміння – моделювання ситуації, набуття досвіду ведення діалогу чи дискусії, залучення до творчості. Оповідання ж історій настільки ж давнє і різноманітне, як і сама людська природа. Це давнє заняття, воно є основою багатьох культур у передачі традицій, це досвід і знання майбутнім поколінням. Історії продовжують використовуватися в усіх аспектах людського життя й донині.

Сучасні діти мають своє бачення світу, думки щодо тих процесів, що в ньому відбуваються. Саме через історії ми чогось навчаємося, щось переосмислюємо, аналізуємо і робимо висновки. То чи можна історії зробити освітнім інструментом?

Зробити онлайн- і офлайн-урок цікавим, динамічним і практично цінним допоможе метод сторітелінгу, з англійської – мистецтво цікавої розповіді. Відомо, що усе, про що ми говоримо емоційно, запам'ятовується краще, ніж факти і цифри. Сторітелінг – ефективний метод донесення інформації шляхом розповіді зворушливих, повчальних, смішних історій.

Історія виникнення методу не пов'язана з освітою. Автором вважають Девіда Армстронга, який уперше

застосував сторітелінг, щоб надихнути, підтримати, об'єднати колектив своєї компанії. Він звернув увагу, що історії досить сильно впливають на людей, що може дати позитивний результат у роботі цілої компанії. Згодом цей метод поширився на рекламну сферу, бізнес, журналістику, педагогіку. Він ґрунтується на психологічній закономірності: історії незрівнянно кращі, ніж накази, правила чи директиви, й легко асоціюються з особистим досвідом. Своє концептуальне бачення методу Армстронг виклав у книзі „Managing by Storying Around”. Відтоді він використовується керівниками найуспішніших у світі компаній, які включили вміння розповідати історії в набір ключових інструментів лідерства й запровадили спеціальну посаду корпоративного оповідача.

Сторітелінг застосовують маркетологи, коучі, консультанти в бізнес-середовищі – щоб мотивувати персонал і швидко навчити новачків, покращити показники роботи компанії, зацікавити клієнта, покупця. Інформація про товар чи послугу, корисність та зручність, переваги над іншими подається у вигляді захопливих історій, відгуків, життєвих ситуацій. Запитаність сторітелінгу зумовлена тим, що за жорсткої конкуренції найбільшим попитом користується товар з історією. В успішності методу переконуються самі учні, коли пишуть тексти для блогів – цікаві оповіді збільшують аудиторію. Вони зрозумілі й доступні людям будь-якого віку й досвіду. Нині сторітелінг – актуальна технологія, одна з сучасних форм комунікації виробника зі споживачем. Як стверджував Говард Гарднер, психолог Гарвардського університету: «Кожен великий лідер – неперевершений оповідач».

У 2006 році сторітелінг визнано найкращою бізнес-ідеєю року, у 2017-му – одним із найпопулярніших трендів в освіті.

У галузі освіти – це чудовий привід для мотивації дітей добре вчитися, щоб досягти успіху, збагатити власний досвід рецептами виходу з найскладніших ситуацій, розв'язання непростих проблем, запобігання повторень чіхось помилок. Основним завданням сторітелінгу є збагачення духовного світу особистості й стимулювання уяви.

Є чимало класифікацій цього методу. За однією розрізняють такі його види: *некомерційний і комерційний* (історії задля створення тренду, марки, товару, ідеї, залучення людей, іміджу); *пасивний*, або *класичний* (за створення і розповідь історій відповідає учитель) і *активний* (історії розказують учні, а вчитель направляє їх). *Пасивний* сторітелінг використовується вчителем для привернення уваги до певного об'єкта знань.

Основним завданням є не тільки вплив на емоційну сферу школяра, а й трансляція певних знань: теорії,

правил, пояснень у формі цікавої історії. Наприклад, на уроці вивчення нового матеріалу можна запропонувати учням ознайомитися з історією, головним завданням якої є вивчення певного поняття. Доцільним при цьому буде введення в текст героя, яким може стати саме поняття, що опрацьовуватиметься на уроці. Застосовувати пасивний сторітелінг доцільно на початку вивчення теми, подаючи у формі розповіді нові правила, теорії, закони. Активний – застосовують для засвоєння й закріплення знань. Суть його в тому, що вчитель спрямовує діяльність учнів на створення цікавих історій, де школярі стають активними її розробниками. Знаковим є заголовок, який має миттєво зацікавити цільову аудиторію. Інколи акцент переноситься на підзаголовок.

Кандидат педагогічних наук Неллі Бондаренко пропонує ще класифікацію за змістом: сторітелінг буває: 1) *культурний* (передає знання про цінності, моральність, правила поведінки в суспільстві, вірування); 2) *соціальний* (обмін новинами про все і всіх, що може стати прикладом для власного життя й запобігти повторенню чіхось помилок); 3) *міфи, казки, легенди* (відображають культуру, вчать творити добро й уникати зла, щоб бути щасливими. Вони мають великий виховний потенціал і емоційно впливають на особистість учня); 4) *незрозумілий* (про НЛО та інші непояснені явища); 5) *сімейний* (передавані з покоління в покоління повчальні розповіді про те, ким були і як жили предки); 6) *дружній* (розповіді про пережитий разом досвід, що об'єднує); 7) *особистий* (особисті історії, що сприяють самопізнанню, самоаналізу помилок і успіхів, саморозвиткові).

Література – це історії з життя письменників, що надихають на дослідження його творчості та викликають зацікавленість у вивченні художніх творів. Головне – важливо, щоб історії були емоційними і трішки незвичайними. Наприклад, урок зарубіжної літератури у 7 класі з використанням технології «Сторітелінг» (Джеймс Олдрідж «Останній дюйм»).

Проводимо психологічне дослідження: Як жилося Деві у своїй родині? (Технологія «Сторітелінг»: учні спільно створюють розповідь від імені Деві.) Приблизний зміст:

Я – Деві. Мені 10 років. У мене є тато і мама, але, здається, їм обом до мене байдуже. Мама мною не цікавиться, часто сердиться, кричить, я їй постійно заважаю, а зараз вона й зовсім мене покинула, повернулася у Сполучені Штати, в Кембридж. Я живу з батьком у Каїрі, столиці Єгипту, у маленькій квартирці... Мені так самотньо! А раптом з батьком щось трапиться і він не повернеться, адже там, у глибині бухти, акули! Що буде зі мною?..

Продовжуємо наше психологічне дослідження. *Спробуймо заглибитись у внутрішній світ Бена, уявімо, що він міг думати про свою роботу, про сина. (Технологія «Сторітелінг»: спільне складання розповіді-роздумів Бена з демонстрацією епізоду з кінофільму «Останній дюйм» – «Перша підводна зйомка»).*

Сторітелінг доцільно використовувати і при виконанні домашніх завдань. Наприклад:

1. Підготувати усні розповіді від імені персонажів твору (інтерв'ю кореспонденту каїрського телебачення):

– Деві – про порятунок пораненого батька;

– Бена – про свого сина, якого він «недавно вперше розгледів».

2. Продовжити оповідання. Як складуться стосунки батька і сина в подальшому житті?

На етапі вивчення нового матеріалу саме готовий текст історії або деформований текст, розроблений учителем, може стати основою для дослідження мовного літературного явища, чи явища природи. Історія у форматі сторітелінгу – прекрасний матеріал для узагальнення знань.

Розглянемо декілька прикладів ефективного використання цієї технології та її принципів на уроці літератури. Уроки зарубіжної літератури взагалі дають багатий ґрунт для використання методу сторітелінгу, адже література за своєю специфікою має справу з історіями.

Так, одним із завдань, що ставить перед учителями програма із зарубіжної літератури у 8 класі, є «розвивати вміння й навички зв'язного мовлення (із застосуванням аргументації, елементів дискусії, оцінки щодо прочитаного та ін.)». Створення і презентація власних історій чудово допомагають реалізувати це завдання. Так, наприклад, під час вивчення циклу тем з античності у 8 класі для розгляду пропонуються міфи троянського циклу, серед яких увага приділяється епізоду зі смертю Ахілла, який є ключовим образом. Давньогрецька міфологія – не найлегший твір для вивчення школярами. Діти часто не готові сприймати ці серйозні книжки, бо не мають життєвого досвіду і дистанції – сприймають усе буквально. Метод сторітелінгу допоможе «наблизити» давньогрецьких героїв до учнів. Одним із варіантів завдань може стати альтернативна історія Ахілла, тобто запропонувати учням пофантазувати і скласти історію героя, якщо уявити, що він не загинув на Троянській війні. Припускаючи, що Ахілл не загинув, вони фантазують і конструюють його історію. Важливо, щоб подальші пригоди Ахілла не «відходили» від панівного міфологічного образу, ідеології та культури Троянської війни.

Варіанти плану історії для учнів:

1. Вчинки Ахілла, які наблизили перемогу ахейців після падіння Трої.
2. Пригоди героя під час повернення додому.
3. Подвиги, які він може здійснити, повернувшись на острів Скірос.

Ще одним варіантом історії може стати пропозиція учням уявити себе одним із героїв троянського чи ахейського табору. Можна запропонувати описати, що б вони робили, який би вигляд мали, які подвиги могли б здійснити, допомогою яких богів би скористалися, як би спробували відвернути війну тощо. Таке наближення допоможе учням емоційно пережити описувані в міфах події, порівняти з сучасністю, дозволить краще засвоїти матеріал, адже стимулом стане створення найбільш «правдивої» і деталізованої історії.

Для виконання наступного завдання вчителів доречно заздалегідь обрати переломний момент в історії та запропонувати учням пофантазувати на предмет «А якби...». При цьому необхідною умовою має бути повне занурення в культурний контекст історичної доби чи у змодельовану письменником художню реальність, врахування особливостей характеру героя історії. Наприклад, під час вивчення поеми Гомера «Іліада» можна запропонувати учням спробувати описати подальші події твору, якби Ахілл не розгнівався на Агамемнона. Адже Арістотель даремно писав, що Гомер ідеально обрав сюжет, маючи на увазі саме цей епізод. Такий підхід сприятиме не лише підвищенню якості аналізу літературного явища, а й покращить розуміння причинно-наслідкових зв'язків, навчить зіставляти факти, розвиватиме емоційний інтелект здобувачів освіти та їхню здатність до емпатії.

Також на уроці зарубіжної літератури, застосовуючи всі названі види сторітелінгу, цікаво буде звернутися до деяких вправ, які є інтеграцією цих уроків з іншими навчальними заняттями.

«Зобрази історію». Учням пропонується намалювати серію картинок, які відображатимуть послідовність подій у їхній історії. Потім вони повинні пояснити свою історію, використовуючи лише ці малюнки. Це допомагає розвивати навички монологічного мовлення та вміння передавати інформацію без слів.

«Інша точка зору». Вчитель вибирає відому казку чи подію і пропонує переказати, але з погляду іншого героя. Це вимагає від учнів аналізу ситуації, розуміння характеру персонажів та креативного підходу до завдання.

«Звуковий сторітелінг». Учитель програє короткий фрагмент музичної композиції або

звукового ефекту, що стимулює певний настрій (наприклад, напругу чи радість), а учням пропонується створити історію, що відповідає цьому настрою. Це допомагає розвивати емоційне сприйняття тексту та здатність створювати атмосферу за допомогою мови.

Найперше, кожна розповідь має бути змістовною, правдивою, логічно послідовною, точною, виразною, зрозумілою слухачеві, самостійною та невеликою за обсягом. Наведемо приклад соціального сторітелінгу. Так, при вивченні розділу «Сучасна література у юнацькому читанні», а саме літератури Швеції, учні знайомляться із невідомим їм ще автором (Тумас Йоста Транстремер) та його поезією.

Цікавим буде завдання: За представленою обкладинкою до книжки спогадів автора (іл. 1) створити розповідь на тему «Особистість та поетична творчість Нобелівського лауреата».

Ілюстрація 1

Головним героєм історії може виступати: людина, тварина, вигадана істота, явище природи (головні чи другорядні герої), символ, предмет і, зрештою, сам автор, головні персонажі, дійові особи, які простежуються у вивчених творах. Учням дуже легко і просто придумати яскравого персонажа, гідного поваги. Вчитель або учні повинні вирішити, хто буде головним героєм і яким характером він повинен володіти, перш ніж почати

створювати історію. Герой не обов'язково повинен бути позитивним у всіх своїх діях, але тим, хто може стати повністю зрозумілим дитячій уяві. Для таких історій можуть стати в пригоді кубики-сторітелінг. Діти можуть по черзі кидати кубики, спочатку вирішуючи, хто буде головним героєм, а потім додаючи нових персонажів і переживаючи з ними цікаві та захопливі пригоди.

Ще одним завданням названого виду є такий контекст. Сучасна польська література, Йоанна Ягелло, повість «Кава з кардамоном», розділ «Сучасна література у юнацькому читанні». Завдання: *«Проблеми перебування дітей в інтернатах та дитячих будинках, порушені авторкою у творі. Розповідь про те, чи з'являється можливість у перспективі подолати це соціальне явище? Що потрібно зробити, власні коментарі».*

Соціальний сторітелінг – це використання історій для обговорення актуальних соціальних проблем. Ми беремо відомі сюжети, персонажів або ідеї й адаптуємо їх до сучасного контексту, щоб викликати дискусію та зміни.

Наведемо наступний приклад використання сторітелінгу. В розділі «Сучасна література у юнацькому читанні» звернемося до теми «Польська література. Йоанна Ягелло. Завдання: Сучасне життя авторки. Секрети письменницького ремесла. Українські зустрічі» (іл. 2).

Проте він може використовуватися і під час вивчення літературного доробку. Наприклад, якщо головна проблема твору полягає у проблемах людства, конкретного суспільства чи певної соціальної групи. Завдяки опрацюванню матеріалу з використанням цього виду оповідництва учні зможуть засвоїти чудовий урок, пов'язаний

з навколишніми людьми та їх загальновідомими проблемами.

У шкільній практиці продовжують з'являтися нові методи та техніки для більш ефективного сторітелінгу. Так, цифровий сторітелінг з'являється в усьому світі в багатьох дисциплінах.

Цифрова розповідь – навчання через створення своєї історії не на папері, а за допомогою комп'ютерних програм (відео, аудіо, спецефектів). Це поєднання оповідання з показом цифрових зображень, тексту, записаного мовлення, відео та музики для передачі більше ємкісної інформації на тему. Цифрові історії дозволяють учням брати лінійний ряд подій та перетворювати їх на комплексний досвід. Це підштовхує їх спілкуватися, співпрацювати та досліджувати, а також задіяти інформаційні засоби у цьому процесі.

Цифровий сторітелінг може бути реалізований у форматі відеоролика, презентації або HTML-сторінок з мультимедійним вмістом.

А. В. Логінова у статті «Цифрове оповідання як спосіб навчання комунікації» зазначає, що використання цифрової оповіді допомагає сформувати «грамотність двадцятого століття», яке є поєднанням цифрової, універсальної, візуальної та інформаційної грамотності.

Зазначимо, що цифровий сторітелінг на уроках зарубіжної літератури буде цікавим і ефективним для використання в проєктній діяльності учнів, оскільки дозволяє їм самим пройти всі етапи проєктування, розвиває широкий спектр навичок медіакомунікацій, необхідних у цифрову епоху. Можливість опублікувати проєкт в мережі «Інтернет» підвищує мотивацію школярів і дає можливість оцінити ефективність проєкту.

Ілюстрація 2

Можна використовувати у форматі змішаного навчання.

За допомогою цифрових інструментів учні можуть не лише пасивно сприймати інформацію, а й активно взаємодіяти з текстом, створюючи власні історії та інтерпретації. Наприклад, створити цифровий сторітелінг із життя старшокласниці Халіни, її сімейні випробування, еволюція стосунків із подругами (Йоанна Ягелло. Повість «Кава з кардамоном», розділ «Сучасна література у юнацькому читанні»).

Ще один добре знайомий вчителям програмний продукт – це презентації. Він дозволяє робити проекти на основі цифрового сторітелінгу. Для створення проектів можна використовувати PowerPoint, розширення Office Mix (mix.office.com), Prezi (prezi.com), Sway (www.sway.com) та інші ресурси. Цікавим також є техніка відеомонтажу для створення проекту, де використовується будь-який відеоредактор.

До прикладу, під час вивчення поезії шведського поета Тумаса Транстремера (10 клас, розділ «Сучасна література у юнацькому читанні») цікавим буде таке завдання щодо цифрового сторітелінгу: «Напишіть відгук-розповідь на одну із прочитаних поезій автора для публікації у соціальній мережі».

На уроці зарубіжної літератури можуть використовуватись і технології месенджерів. Вони утворюють систему моментального обміну повідомленнями у вигляді тексту, аудіо, відео та інших типів файлів, які беруть початок з електронної пошти та СМС.

Інтерактивне моделювання – створення умовного інтернет-контенту: вебсторінок, дописів у соціальних мережах, так званих сторіз тощо. Актуалізація звичних для здобувачів освіти каналів комунікації посилить «практичну» взаємодію між викладачем та аудиторією; забезпечить наочну репрезентацію, що

в умовах сьогодення визнається найбільш ефективним способом подавати інформацію; допоможе уникнути перевантаження здобувачів освіти великим обсягом інформації. Натомість навчальний матеріал стане більш зрозумілим і буде легше запам'ятовуватися, сприятиме розвитку пошукових та аналітичних навичок.

Висновки. Використання сторітелінгу має велике навчально-пізнавальне і виховне значення. Розповідання та створення власних історій розвиває в дітей уяву, логічне мислення, мовлення, здатність аналізувати, зіставляти, аргументувати і представляти себе та свої ідеї. Створення емоційних зв'язків, через які можна керувати увагою й почуттям слухача, робить потрібні акценти, загострюючи увагу на важливому. Це вимагає відповідних умінь і навичок як педагога, так і школярів. Використовуючи сторітелінг, учитель-предметник вирішує чимало важливих завдань: збагачує інтелект учнів, розширює їх світогляд; розвиває здатність спілкуватися; удосконалює навички мовленнєвої діяльності (відповідно до критеріїв оцінювання за групами результатів); збагачує ціннісні структури особистості; розвиває емоційну сферу; сприяє інкультурації здобувачів освіти; збагачує зміст і форму конкретного предмету – зарубіжна література. Застосування методу потребує використання групових і колективних форм діяльності учнів, що сприяє їх соціалізації, розвитку комунікаційних навичок – це діяльнісний підхід, компетентнісне навчання у Новій українській школі.

Отож, використання культурного сторітелінгу на уроках зарубіжної літератури допомагає учням не просто вивчати твори, а й ставати більш освіченими та толерантними людьми. Опанування цієї педагогічної технології можна вважати важливою умовою фахової підготовки сучасного вчителя-словесника.

Використані джерела

1. Акулова Н. Технологія Storytelling(y) як засіб формування комунікативної компетентності здобувачів освіти в процесі вивчення літератури. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. 2022. № 1 (28). С. 94–99. URL: <https://magazine.mdpu.org.ua/index.php/nv/article/view/3107>
2. Акулова Н. Ю., Атрошенко Г. І. Технологія «STORYTELLING» на уроках літератури: до проблеми реалізації компетентнісного підходу в межах становлення Нової української школи. *Особистісно-професійний розвиток учителя Нової української школи: світові освітні практики, український контекст* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Київ, 2019. С. 10–13. URL: https://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/8111/1/Технологія%20STORYTELLING_Акулова_Атрошенко.pdf
3. Бондаренко Н. Storytelling як комунікаційний тренд і всепредметний метод навчання. *Молодь і ринок*. 2019. № 7 (174). С. 130–135.
4. Бурдуца О. Використання інноваційної методики сторітелінг – успішне формування комунікативної компетентності учнів. URL: https://iropk.idknet.com/KONFERENC/2022_02_Razvitie_lichnostnogo_potentsiala/O.G._Burduzha.pdf
5. Ніколенко О. Використання технології Storytelling у вивченні зарубіжної літератури. URL: https://www.youtube.com/watch?v=2_uXvCS-rS0
6. Перчак Л. Я. Використання методу Storytelling на уроках розвитку зв'язного мовлення. 2018. URL: <https://naurok.com.ua/vistup-vikoristannya-metodu-storytelling-na-urokah-slovesnosti-66573.html>
7. Табакова Г., Пелагейченко М. Сторітелінг як засіб активізації пізнавальної активності учнів у сучасному освітньому просторі. *Наукові записки БДПУ. Сер.: Педагогічні науки*. 2023. Вип. 1. С. 165–172. URL: <https://dspace.bdpu.org.ua/handle/123456789/137>